

**แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ
ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน
อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ :
กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์**

Guidelines for Enhancing Productivity Competitiveness for Small and Medium
Enterprise Entrepreneurs of Processing Food from Rice: A Case Study of
Roi-Kaen-Sara-Sin, Group Provinces in Northeastern, Thailand

ดลพร เชื้อมกลาง¹ และ ปณัฏพร เรืองเชิงชุม²

Donlaporn Chuamklang¹ and Panutporn Ruangchoengchum²

บทคัดย่อ

แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการ SMEs อาหารแปรรูปจากข้าวพัฒนาธุรกิจของตนเองได้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบในการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ ศึกษาองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ ตลอดจนกำหนดแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs อาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บและรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าว จำนวน 20 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม ATLAS.ti รุ่น 7 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินศักยภาพทางการแข่งขันประเมินโดยผ่านองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่มีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ส่วนองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ ได้แก่ คุณภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ตอบสนองความต้องการลูกค้า และนวัตกรรม โดยกลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป ควรเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต รวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาวัตกรรม ส่วนกลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 100,000 บาทแต่ไม่ถึง 1,000,000 บาท ควรใช้เครื่องจักรในการผลิตให้เต็มกำลังเพื่อให้ใช้แรงงานคนได้อย่างคุ้มค่า ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และฝึกอบรมแรงงานเพื่อให้ของเสียลดลง แลกเปลี่ยนความรู้ด้านนวัตกรรม ในขณะที่กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรต่ำกว่า 100,000 บาท ควรใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นหรือการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อซื้อวัตถุดิบในปริมาณมากเพื่อให้ได้ราคาที่ถูกลง รวมทั้งควรมีการศึกษานวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการดำเนินธุรกิจและเพิ่มโอกาสหาความต้องการขยายธุรกิจ และในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันในเชิงปริมาณโดยใช้วิธี Data Envelopment Analysis (DEA)

คำสำคัญ : ศักยภาพทางการแข่งขัน ผลิตภาพ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อาหารแปรรูปจากข้าว

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002 email: Donlapornch@gmail.com

² อาจารย์ประจำ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Corresponding author email: HYPERLINK "mailto:rpanut@kku.ac.th" rpanut@kku.ac.th

Abstract

Guidelines for Enhancing Productivity Competitiveness is important to business improvement of SMEs Enterprise Entrepreneurs of Processing Food from Rice. The purposes of this research were to analyze assessment model, indicators, and to find guidelines for enhancing productivity competitiveness of Small and Medium Enterprises Entrepreneur in processed food from plant industry in North-Eastern Thailand. This qualitative research collected data from interviewing 20 SMEs' entrepreneurs, and the data were analyzed by ATLAS.ti version 7 program. The result showed that the productivity competitiveness was assessed through various important business factors, and the indicators were quality, creativity, customer needs response, and innovation. Group of SMEs that have machine value from 1,000,000 Bath should enhance performance of manufacturing, also assemble together to exchange knowledge and innovation. Group of SMEs that have machine value between 100,000 and 1,000,000 Bath should fully use machine capacity in production process, use local raw materials, provide labor training program in order to reduce waste, and exchange innovation knowledge. Group of SMEs that have machine value lower than 100,000 Bath should use local raw materials, assemble together in order to purchase raw materials cheaper, study new innovation, and acquire knowledge to increase business expansion opportunity. In further research, quantitative competitiveness should be assessed by using Data Envelopment Analysis (DEA)

Keywords: Competitiveness, Productivity, Small and Medium Enterprise, Processed Food from Rice

บทนำ

ในขณะที่ประชากรโลกเพิ่มสูงขึ้น ความต้องการทางอาหารในภาพรวมมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ผนวกกับการผลิตและแปรรูปอาหารมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการผลิตและแปรรูปอาหารมีสัดส่วนสูงสุดในภาคการผลิต คิดเป็นร้อยละ 22 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ในภาคการผลิตในปี 2557 (ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย, 2558) ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงให้ความสนใจกับกลุ่มธุรกิจอาหารแปรรูป ดังจะเห็นได้จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มีการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานโดยมีการวางแผนพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมอาหาร เช่น แผนยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ฟู้ดวัลเลย์ โดยกำหนดสินค้าเป้าหมายในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยเพื่อรวมกลุ่มคลัสเตอร์ สร้างและแลกเปลี่ยนนวัตกรรมร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีแผนยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่ครัวโลก มุ่งเน้นการยกระดับการผลิตและผลิตภัณฑ์อาหารไทยให้มีมาตรฐานระดับสากล ในราคาที่สามารถแข่งขันได้ (สำนักงานคณะกรรมการการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2558) และจากรายงานของศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย (2558) รายงานว่าสถานประกอบการอุตสาหกรรมอาหารส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดย่อม

หากจะกล่าวถึงในประเทศไทยแล้ววิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise: SMEs) เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ดังจะเห็นได้จาก รายงานของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2558) ระบุว่าประเทศไทยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ที่เกิดจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 5,212,004 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39.6 ของ GDP รวมทั้งประเทศ และก่อให้เกิดการจ้างงานสูงถึง 10,501,166 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80.30 ของการจ้างงานรวมทั้งหมด โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มมี GDP สูงถึง 208,728 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.0 ต่อมูลค่ารวมของ SMEs ภาคการผลิต กรมส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2554) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยสนับสนุนให้พัฒนาสินค้าให้สามารถตอบสนองความต้องการลูกค้า และกระตุ้นให้ผู้ประกอบการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงสินค้า ในส่วนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอาหารแปรรูป สนับสนุนให้เพิ่มมูลค่า เพิ่มผลผลิตภาพและประสิทธิภาพในการผลิตอาหารแปรรูป โดยใช้ปัจจัยการผลิตทางด้านทุน แรงงาน วัตถุดิบและพลังงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรมการผลิตและการแปรรูปอาหาร ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา วัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต และสนับสนุนการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2556)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า SMEs อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจะมีบทบาทต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่อุตสาหกรรมนี้กลับมีผลิตภาพรวมที่ลดลง จาก 0.234 หน่วย/บาท ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 0.226 หน่วย/บาท ในปี พ.ศ. 2557 (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2558) โดยเฉพาะ SMEs อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีค่าผลิตภาพรวม (Total Factor Productivity: TFP) ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ กอปรกับข้อตกลงการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่มีการสนับสนุนให้มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตและแรงงานภายในกลุ่มประเทศสมาชิก ส่งผลให้ธุรกิจ SMEs ในประเทศไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น (ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ, 2559) เมื่อมีการเปิดเสรีการค้า SMEs ในประเทศไทยจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารจากพืช จะมีคู่แข่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และค่าแรงที่ต่ำกว่า ส่งผลให้มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า

จำนวนมากขึ้น (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม, 2556) ดังจะเห็นได้จากบทวิเคราะห์ ของ อิตารัตน์ โชคสุชาติ (2555) ที่กล่าวถึงศักยภาพของ ประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยกลุ่มประเทศ ที่มีวัตถุดิบและมีต้นทุนแรงงานต่ำ ได้แก่ ราชอาณาจักร กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพเมียนมาร์ ส่วนกลุ่มประเทศที่เป็นฐานผลิตใน อุตสาหกรรมต่างๆ ได้แก่ ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซียและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ดังนั้นหากต้องการ เพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน สิ่งที่ SMEs ในอุตสาหกรรม แปรรูปอาหารจากพืชในประเทศไทยสามารถทำได้คือ ใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุด

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่ได้ศึกษา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพทางการแข่งขัน รวมถึงการวัดผลิตภาพและอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป (Singh, Garg and Deshmukh (2009), Srihiran and Rangkakulnuwat (2010), Shamsudin et al.(2011), Najib and Kiminami(2011), Sultan (2014), Ahme- dova (2015), Kurniawati and Yuliando (2015)) แต่ ส่วนน้อยยังไม่ได้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการ เสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากพืชโดยเฉพาะอาหาร แปรรูปจากข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดร้อย แก่นสารสินธุ์, 2551)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการวิเคราะห์รูปแบบใน การประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของ ผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจาก ข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำรูปแบบมา ทำการศึกษาองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพ ทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วจึงกำหนดแนวทางที่เหมาะสมที่ช่วย

เสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันด้านการผลิตภาพของ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอาหาร แปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

ดังนั้นเนื้อหาในบทความจะนำเสนอตั้งแต่ การทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการประเมินศักยภาพทางการแข่งขัน ผลิตภาพ และองค์ประกอบตัวชี้วัดศักยภาพทางการแข่งขัน จากนั้นจะกล่าวถึงวิธีการวิจัย ผลการวิจัยและอภิปรายผล สรุปผลการวิจัย และในตอนท้ายของบทความ ผู้เขียนจะ ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัย ครั้งต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 รูปแบบการประเมินศักยภาพทางการแข่งขัน

Shamsudin, Mohamed, Yusop and Radam (2011) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินศักยภาพ ทางการแข่งขันในตลาดของผู้ประกอบการ SMEs ใน อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารมาเลเซีย โดยทำการประเมิน ศักยภาพทางการแข่งขันในตลาดของวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อม (SMEs) อุตสาหกรรมแปรรูป อาหารในมาเลเซีย งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการวิจัยและ พัฒนา (R&D) การฝึกอบรม และสาธิตปฏิบัติเป็นองค์ ประกอบที่ส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อการเจริญเติบโต ของผลิตภาพการผลิตรวม ซึ่งบางส่วนสอดคล้องกับงาน วิจัยของ Singh, Garg and Deshmukh (2009) ทำการ ศึกษาศักยภาพทางการแข่งขันของ SMEs ในประเทศ จีนและอินเดีย โดยผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลทั้งของ ประเทศจีนและอินเดียต่างก็มีการส่งเสริมและสนับสนุน ธุรกิจ SMEs แต่การเติบโตกลับแตกต่างกัน โดย SMEs ในประเทศอินเดียให้ความสำคัญกับ การเลือกและ พัฒนาผู้จัดหาวัตถุดิบ (Supplier Development) การ บำรุงรักษาเชิงทวีผลโดยรวม (Total Productive Maintenance) และวัฒนธรรมองค์กร (Organiza- tion's Culture) ส่วน SMEs ในประเทศจีนให้ความสำคัญ การบริหารสัมพันธ์ (Relationship Manage-

ment) ในการวิจัยหมายถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด และการลดต้นทุน (Cost Reduction) ส่วนกลยุทธ์ที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพทางการแข่งขันสูงได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) และการปรับปรุงคุณภาพ (Quality Improvement) ในขณะที่ Sultan (2014) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันของ SMEs ในประเทศปาเลสไตน์ ผ่านการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ว่าการรวมกลุ่มคลัสเตอร์นั้นมีผลต่อศักยภาพทางการแข่งขันของ SMEs ในประเทศที่กำลังพัฒนา ผลของการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มคลัสเตอร์และ SMEs กิจกรรมผลิตอาหารในประเทศปาเลสไตน์ เมื่อเทียบกับประเทศจอร์แดน และอิสราเอล แล้วยังขาดการเชื่อมโยงกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางนวัตกรรม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังปรากฏว่า การรวมกลุ่มคลัสเตอร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งหมายถึงหากมีการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ที่เข้มแข็งขึ้นจะสามารถช่วยเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันได้ ซึ่งบางส่วนสอดคล้องกับ Najib and Kiminami (2011) ได้ทำการประเมินเรื่องนวัตกรรม ความร่วมมือและผลการดำเนินงาน จากคลัสเตอร์แปรรูปอาหารขนาดเล็กในประเทศอินโดนีเซีย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจาก 5 กลุ่มผู้ประกอบการ SMEs และใช้การวิเคราะห์ถดถอย การหาความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์โดยใช้ Path-Analytic Approach ซึ่งงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของ SMEs ในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ นวัตกรรมส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานธุรกิจ ของ SMEs อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ Ahmedova (2015) ที่ได้ศึกษาศักยภาพทางการแข่งขันของ SMEs ในประเทศบัลแกเรีย โดยทำการศึกษาความสามารถในการเอาชนะความยากลำบากที่เกิดจากวิกฤตการณ์การเงินโลกโดยการตรวจสอบผ่านปริซึมของห้าองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าถึงเงินทุน (Access to Finance) กิจกรรมที่เกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation Activity) ทรัพย์สิน

ทางปัญญา (Intellectual Property) ความเป็นสากล (Internationalization) การปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) การจัดการทุนมนุษย์และการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยผลการวิจัยระบุว่า การบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 5 เข้าด้วยกันเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การประเมินศักยภาพทางการแข่งขันเป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในธุรกิจ SMEs อาจเนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า SMEs เป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่จะทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันในระดับประเทศเพิ่มขึ้น และการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันมักจะประเมินผ่านองค์ประกอบในด้านต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ โดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และนวัตกรรม ซึ่งนวัตกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้จากการวิจัยและพัฒนาหรือการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน จะช่วยเพิ่มทั้งผลิตภาพและศักยภาพทางการแข่งขัน

2.2 ผลิตภาพ

การเพิ่มผลิตภาพนั้น สามารถทำได้ 4 วิธี ได้แก่ การเพิ่มยอดขาย การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้แรงงาน และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เงินทุน (Asian Productivity Organization, 2015) ในงานวิจัย Kumawati and Yulianto (2015) ทำการศึกษาการเพิ่มผลิตภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในผลิตภัณฑ์อาหาร ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบ เช่น การศึกษานโยบายของรัฐบาล การแข่งขันทางธุรกิจและเทคโนโลยี จะสนับสนุนให้ ผู้ประกอบการ SMEs เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้เป็นอย่างดีและองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของผลการดำเนินงาน SMEs คือทรัพยากรมนุษย์ ในขณะที่งานวิจัยของ Baumann and Kritikos (2016) ศึกษาการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและพัฒนา นวัตกรรม และผลิตภาพ ค้นพบว่า การลงทุนในการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม สามารถเพิ่มผลิตภาพ

แรงงานของ MSMEs (บริษัทที่มีพนักงานน้อยกว่า 10 คน) ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Palangkaraya, Spurling and Webster (2015) ซึ่งค้นพบว่านวัตกรรมมีผลทำให้บริษัทในออสเตรเลียสามารถทำให้ผลผลิตภาพเพิ่มขึ้นได้ แต่เหตุผลที่บางบริษัทยังไม่ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมเนื่องจากขาดแรงจูงใจในการคิดค้นและพัฒนา นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงองค์ประกอบด้านคุณภาพ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มผลผลิตภาพ โดย Nebl and Schroeder (2011) ได้กล่าวว่าการตรวจสอบปัญหาและแก้ไขด้านคุณภาพอยู่เสมอ ทั้งคุณภาพของวัตถุดิบ คุณภาพของกระบวนการผลิต และคุณภาพของสินค้า จะมีผลทำให้ผลผลิตภาพเพิ่มขึ้น

จากการทบทวน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การเพิ่มผลผลิตภาพนั้น สามารถทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งการที่จะทำผลผลิตภาพเพิ่มขึ้นได้นั้นสามารถทำได้โดยการการเพิ่มยอดขาย การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้แรงงาน และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เงินทุน รวมไปถึงการลงทุนด้านนวัตกรรมและการให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์

2.3 องค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขัน

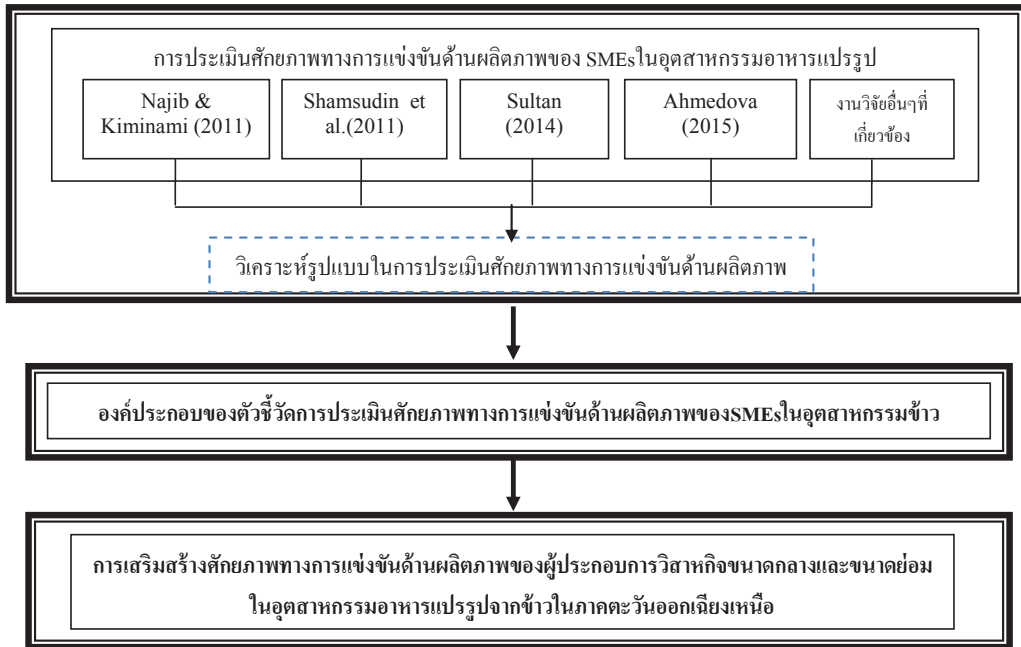
Porter (2003) กล่าวถึง ศักยภาพทางการแข่งขัน (Competitiveness) ว่าเป็นสิ่งที่จะทำให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การเพิ่มผลผลิตภาพ (Productivity) การคิดค้นนวัตกรรม (Innovation) แนวความคิดใหม่ด้านเทคโนโลยีและการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มศักยภาพทางแข่งขันได้ ซึ่งการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันของประเทศได้นั้นจะต้องเริ่มจากการเพิ่มผลผลิตภาพระดับองค์กรหรือระดับธุรกิจเสียก่อน การแข่งขันทางธุรกิจที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น การมุ่งเน้นที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าจึงเป็นสิ่งสำคัญจะทำให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ ซึ่งคือการสร้างผลกำไรให้กับผู้ประกอบการ โดยการตอบสนองความต้องการของลูกค้าเกิดจากการให้ความสำคัญต่อลูกค้า ภายใต้การผลิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการได้

การคำนึงต้นทุนที่จะจ่าย ความสะดวกในการหาซื้อ การสื่อสารรายละเอียดที่ชัดเจน การดูแลเอาใจใส่ ความสะดวกสบาย และความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (ปริญ ลักษิตามาต, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติพร มาสเนตร, อนิวัช แก้วจำนงค์ และ อรจันทร์ ศิริโชติ (2555) ที่ว่าผู้ประกอบการธุรกิจที่สามารถดำเนินงานตอบสนองความต้องการของลูกค้า จึงจะประสบความสำเร็จ โดยผลงานวิจัยระบุถึงการตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยมีการพัฒนาสินค้าได้ตรงกับความต้องการ สามารถหาซื้อได้ง่าย และมีความหลากหลายของสินค้าให้เลือกซื้อ ในขณะที่ Singh, Garg and Deshmukh (2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถและการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของ SMEs เปรียบเทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ ในประเทศอินเดีย พบว่าการรับรู้ข้อมูลของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่อย่างสม่ำเสมอและการสังเกตความเปลี่ยนแปลงของตลาดมีผลต่อศักยภาพทางการแข่งขันขององค์กร นอกจากนี้งานวิจัยยังกล่าวว่า ต้นทุนคุณภาพ และเวลาในการส่งมอบ เป็นแรงกดดันหลักของธุรกิจในประเทศอินเดีย ซึ่งต่อมา Singh Garg and Deshmukh (2009) ได้ทำผลงานวิจัยในเรื่องการเปรียบเทียบศักยภาพทางการแข่งขันของ SMEs ของประเทศอินเดียและประเทศจีน กลับพบว่าองค์ประกอบที่มีผลต่อศักยภาพทางการแข่งขันมากที่สุด 2 อันดับแรก ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยบางส่วนสอดคล้องกับ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ (2551) พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาหารสดและอาหารแปรรูป ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย บรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า และการแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่นั้นอาจเกิดจากการที่ผู้ประกอบการมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความแตกต่างทางธุรกิจแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนิน

ธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่มาของศักยภาพทางการแข่งขันที่เหนือคู่แข่ง (Granot, 2011) ในขณะที่ ดลพร เชื่อมกลาง และ ปณิทัพร เรืองเชิงชุม (2559) ได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากพืชว่ายังขาดการรับรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย การขาดเงินทุนเพื่อใช้ในการซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยและขยายอาคารประกอบการ ทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันยังไม่เต็มที่ ส่วนงานวิจัยของ สุพกาญจน์ วิทยาพัฒนา (2552) พบว่าผู้ประกอบการสามารถใช้นวัตกรรมเพื่อแสวงหาโอกาสและสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจและบริการ ซึ่งนวัตกรรมจะถูกแสดงออกในรูปแบบของการฝึกฝน การพัฒนาศักยภาพ และการปฏิบัติจริง และสามารถแบ่งนวัตกรรมได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมกระบวนการผลิต ในขณะที่ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2556) กล่าวว่า องค์กรที่มุ่งเน้นการตลาดจะทำให้ได้เปรียบทางการแข่งขัน อีกทั้งการให้ความสำคัญการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการมุ่งเน้นการเรียนรู้และความสามารถทางนวัตกรรมควบคู่ไปด้วย จะยิ่งทำให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของ รัชยุทธ กิตติพิริกิจ (2557) ที่กล่าวว่า ในอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยนั้น ต้องเผชิญกับการแข่งขันกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอาหารแปรรูปที่จะประสบปัญหาต้นทุนด้านวัตถุดิบ นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคทางด้านพลังงานที่จะส่งผลต่อต้นทุนในการประกอบการ หากต้นทุนพลังงานสูงก็จะทำให้แข่งขันใน

ตลาดโลกได้ยากขึ้น ซึ่งบางส่วนสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ จันทรเทศ (2550) ที่ว่าการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันนั้น สิ่งหนึ่งที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญ คือการจัดการต้นทุนทั้งในด้านวัตถุดิบ การหาพลังงานทดแทน การลดค่าไฟฟ้า การตรวจสอบเครื่องจักรและการขนส่งที่ประหยัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยมัย เจียรกุล, ญัฐพล พนมเลิศมงคล และสุทธินันท์ พรหมสุวรรณ (2557) ที่กล่าวว่า องค์กรประกอบในการประกอบการที่ส่งผลต่อศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในดำเนินการผลิต ผู้ประกอบการต้องมีการวางแผนและจัดการในเรื่องการจัดหาวัตถุดิบ ซึ่งถือเป็นต้นทุนที่สำคัญอันหนึ่งในการผลิตสินค้า

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ผลิตภาพเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยมีการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ แสดงดังภาพที่ 1 โดยวิเคราะห์รูปแบบในการประเมินศักยภาพเพื่อศึกษาหาองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม ATLAS.ti Version 7 เพื่อนำตัวชี้วัดการประเมินมากำหนดแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลในเชิงลึกซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำมาสร้างแนวคิดและตีความในบริบทของผู้ประกอบการอาหารแปรรูปจากข้าว และหาคำตอบในการศึกษาองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลผลิตภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ชัดเจน

3.1 การคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษา

ประชากรที่ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการสนับสนุนในด้านอาหารแปรรูปในแนวทางการพัฒนาตามพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2558) และกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและ

ขนาดย่อมอาหารแปรรูปจากข้าว กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการที่แปรรูปข้าวไปเป็นแป้ง ผู้ประกอบการอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวเจ้า มีผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ขนมจีน และ ผู้ประกอบการอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวสาลี มีผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เส้นบะหมี่ ขนมปัง ขนมเค้ก กรอบเค็ม และขนมเบี๊ยะ โดยเลือกศึกษาผู้ประกอบการที่เปิดกิจการอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ดังภาพที่ 2 ประกอบไปด้วย จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม หรือมีชื่อเรียกว่า กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งคัดเลือกจากการที่กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากที่สุด

3.2 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละรายไม่เกิน 2 ชั่วโมง ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าว โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้เกณฑ์ระยะเวลาการที่เปิดกิจการไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีผลกำไรต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 ปี ที่ได้มา

ภาพที่ 2 พื้นที่ในการศึกษา

จากฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พาณิชย์จังหวัด กรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งพบว่า มี 20 ราย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงในการบันทึกการสัมภาษณ์ ซึ่งจำนวนผู้ประกอบการที่สัมภาษณ์จะแบ่งตามสัดส่วนของจำนวน SMEs ที่มีการจดทะเบียนในแต่ละจังหวัด นอกจากนี้ยังศึกษาและรวบรวมข้อมูลเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลผลิตจากบทความในวารสาร หรือรายงานการดำเนินงาน จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากกรมส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และข้อมูลผลผลิตในแต่ละภาคของประเทศไทยจากสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ เป็นต้น

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลผลิตภาพ เครื่องมือที่ผู้วิจัยเลือกใช้ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ (Interview) และบันทึกเสียง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในโปรแกรม ATLAS.ti รุ่น 7 เพื่อศึกษาองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลผลิตภาพและนำมากำหนดแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลผลิตภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าว

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยถอดเทปการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการลงรหัสและจัดกลุ่มข้อมูลด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ATLAS.ti รุ่น 7 โดยเมื่อมีการเก็บข้อมูลแล้ว เพื่อเป็นการไม่เปิดเผยตัวผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรหัสเพื่อเรียกแทนผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการที่แปรรูปข้าวไปเป็นแป้ง กำหนดรหัสให้เป็น SP (Semi Process Food) ผู้ประกอบการอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวเจ้า มีผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ขนมจีน กำหนดรหัสให้เป็น RP (Rice Process Food) ผู้ประกอบการอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวสาลี มีผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เส้นบะหมี่ ขนมปัง ขนมเค้ก คุกกี้ และขนมเปี๊ยะ กำหนดรหัสให้เป็น WP (Wheat Process Food) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รหัสผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มตัวอย่างตามจังหวัด	รหัสผู้ให้ข้อมูลหลัก
ขอนแก่น	SP1
	RP4
	RP8
	RP9
	WP13
	WP14
	WP19
ร้อยเอ็ด	SP2
	RP10
	RP11
	RP12
	WP18
มหาสารคาม	RP5
	WP15
	WP16
	WP17
กาฬสินธุ์	SP3
	RP6
	RP7
	WP20

3.5 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation Technique) โดยพิจารณาข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ บุคคลในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน จะต้องเป็นไปในทางเดียวกัน สอดคล้องกัน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

4.1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบในการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเมินศักยภาพทางการแข่งขันในธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่จะประเมินผ่านองค์ประกอบในด้านต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ เช่นเดียวกันกับการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ ที่ต้องหา

องค์ประกอบที่คาดว่าจะมีความสำคัญต่อศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ แล้วจึงนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาใช้ประเมินศักยภาพทางการแข่งขันในปัจจุบันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพบว่าสามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามมูลค่าเครื่องจักรที่ใช้ในการดำเนินงานในปัจจุบัน ดังนี้

- 1.) กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรต่ำกว่า 100,000 บาท
- 2.) กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 100,000 บาทแต่ไม่ถึง 1,000,000 บาท
- 3.) กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป

ในการศึกษาองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพโดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti รุ่น 7 ในการลงรหัสและจัดกลุ่มข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพบว่านอกจากองค์ประกอบด้านเงินทุน แรงงาน วัตถุดิบ และพลังงานที่เป็นองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพที่แน่นอนตามทฤษฎีแล้ว ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้าน คุณภาพ ความคิดสร้างสรรค์ การตอบสนองความต้องการลูกค้า และนวัตกรรม โดยผู้ประกอบการมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพในด้านต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

คุณภาพ ผู้ประกอบการให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความคิดว่าคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เกิดกิจการเกิดศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ โดยผู้ประกอบการให้ความสำคัญตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค เช่น ผู้ให้ข้อมูล WP20 กล่าวว่า ต้องใช้ของดี วัตถุดิบที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อความสะอาดในกระบวนการผลิต รวมไปถึงคุณภาพในกระบวนการผลิตในส่วนของการเสียต่อน้อยที่สุด เช่น ผู้ให้ข้อมูล WP15 กล่าวว่า เราทำกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน ผลิตแล้วของเสียน้อย และหากเรามีเงินทุนที่จะขยายกิจการ สามารถใช้เครื่องจักรทำให้เป็นกระบวนการเป็นมาตรฐานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Nebl and Schroeder (2010) ที่กล่าวถึงการตรวจสอบคุณภาพว่า ต้องทำตั้งแต่การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบ กระบวนการผลิตไปจนถึงผลิตภัณฑ์ การตรวจสอบและแก้ไขปัญหาคุณภาพนั้นจะช่วยทำให้ผลิตภาพเพิ่มขึ้นได้

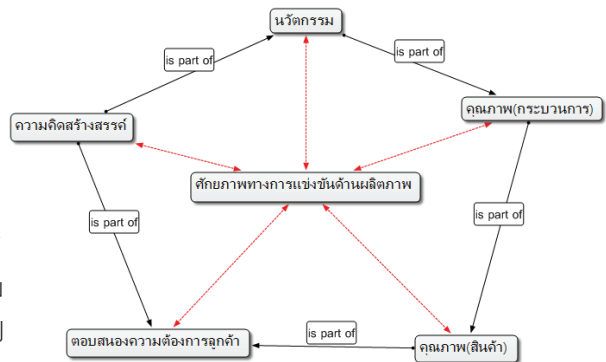
และงานวิจัยของ Singh, Garg and Deshmukh (2009) กล่าวถึงการปรับปรุงคุณภาพว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศจีนและอินเดีย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าที่ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพนั้นสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ทำให้เกิดการซื้อซ้ำ เกิดความน่าเชื่อถือ สร้างรายได้และผลกำไรให้กับกิจการอย่างยั่งยืน

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นองค์ประกอบที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีผลต่อศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ โดยผู้ประกอบการมีการกล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ทั้งในแง่ของการคิดค้นผลิตภัณฑ์ และความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นต้นกำเนิดของนวัตกรรม เทคโนโลยี และงานวิจัยต่างๆ เช่น ผู้ให้ข้อมูล WP14 มีความเห็นว่าคุณคิดสร้างสรรค์มีส่วนร่วมทั้งในด้านของผลิตภัณฑ์ ในการพัฒนาไส้ขนมให้หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ส่วนด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์คิดพัฒนาสิ่งต่างๆ ขึ้นมา ซึ่งสิ่งเหล่านั้นอาจจะสามารถช่วยให้สามารถเก็บขนมได้นาน และรักษาความสดใหม่ไว้ได้นานที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Granot (2011) ที่กล่าวว่าศักยภาพทางการแข่งขันที่เหนือคู่แข่ง เกิดจากการมีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างทางธุรกิจ นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นจุดเริ่มต้นของเทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ

การตอบสนองความต้องการลูกค้า ผู้ประกอบการมีการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการสอบถามคุณภาพของผลิตภัณฑ์กับลูกค้าของผู้ประกอบการ RP9 หรือการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ผู้ประกอบการจะทำการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ลูกค้าทดลองก่อน หากมีเสียงตอบรับที่ดีจึงผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ขายประจำหน้าร้าน เป็นข้อมูลจากผู้ประกอบการ WP14 ซึ่งการทำเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาตรงตามความต้องการของลูกค้า ทำให้สินค้าสามารถจำหน่ายได้ไม่เป็นของเหลือ ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ ชูลีพร มาสเนตร อนิวัช แก้วจำนงค์ และอรจันทร์ ศิริโชติ (2555) ที่ว่าผู้ประกอบการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าโดยมีการพัฒนาสินค้าให้ตรงกับความต้องการ สามารถหาซื้อได้ง่าย และมีความหลากหลายของสินค้าให้เลือกซื้อ ซึ่งบางส่วนสอดคล้องกับ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ (2551) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการเลือกซื้ออาหารสดและอาหารแปรรูปประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย บรรจุภัณฑ์ตราสินค้า และการแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง

นวัตกรรม เป็นสิ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมให้กระบวนการผลิตมีมาตรฐาน เพิ่มความรวดเร็วในการผลิต ทำให้ผลิตในปริมาณที่มากขึ้น รวมไปถึงการคิดค้นเพื่อนำวัสดุอุปกรณ์ทั่วไปมาช่วยทุ่นแรงทำให้กระบวนการผลิตราบรื่น เป็นความเห็นของผู้ให้ข้อมูล RP5 หรือแม้กระทั่งการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาผนวกเข้ากับเครื่องจักรที่มีอยู่แล้วทำให้เครื่องจักรสามารถทำงานได้ตรงตามความต้องการ และผลิตสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าของคู่แข่งเป็นความเห็นของผู้ให้ข้อมูล WP16 ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการคิดว่า นวัตกรรมมีผลต่อศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ ซึ่งบางส่วนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ahmedova (2015) ที่พบว่าการบูรณาการองค์ประกอบ ได้แก่ นวัตกรรม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทรัพยากรทางปัญญา ความเป็นสากล ซึ่งหมายถึงการทำให้สินค้ามีมาตรฐานเป็นระดับสากลและการปฏิบัติให้ดีที่สุดจะสามารถทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมของ Sultan (2014) และ Najib and Kiminami (2011) ที่พบว่าการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านนวัตกรรม และสร้างความร่วมมือในการพัฒนานวัตกรรมร่วมกันจะส่งผลต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างมีนัยสำคัญและสามารถทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากการสอบถามผู้ให้

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบตัวชี้วัด

ศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ

ข้อมูลหลักมีเพียงผู้ประกอบการบางรายเท่านั้น ที่มีการติดต่อกับหน่วยงานราชการ เช่น มหาวิทยาลัย เพื่อขอความช่วยเหลือทางด้านกระบวนการผลิต แต่ยังไม่มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการด้วยกันเอง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านนวัตกรรมร่วมกัน

เมื่อทำการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti นอกจากจะทำให้ทราบถึงองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในด้านต่างๆ ที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีผลต่อศักยภาพในการแข่งขันด้านผลิตภาพดังภาพที่ 3 โดยคุณภาพสินค้าเกิดจากคุณภาพของกระบวนการผลิต ซึ่งหากสินค้ามีคุณภาพ จะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ อย่างไรก็ตามความต้องการของลูกค้าไม่ได้มีเพียงแค่การบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพเท่านั้น แต่ยังมีความต้องการอื่นๆ เช่น ความหลากหลายของสินค้า บรรจุภัณฑ์ที่หลากหลายขนาดและสวยงามของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งเกิดได้จากการคิดสร้างสรรค์ และนอกจากความคิดสร้างสรรค์จะสามารถช่วยทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ บรรจุภัณฑ์ที่สวยงามแล้วยังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรมที่ช่วยให้ผู้ประกอบการผลิตสินค้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีมาตรฐาน ซึ่งสามารถช่วยให้กระบวนการผลิตมีคุณภาพ

4.3 ผลการกำหนดแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อพิจารณาผลของการวิเคราะห์การศึกษาองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยโปรแกรม ATLAS. ti รุ่น 7 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แนวทางที่ 1 กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป กิจกรรมแปรรูปข้าวเป็นแป้งผู้ประกอบการกลุ่มนี้ควรเสริมสร้างองค์ประกอบด้านนวัตกรรม โดยควรมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านนวัตกรรมและพัฒนาวัตกรรมร่วมกันจะทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อย่างยิ่งเนื่องจากผู้ประกอบการกลุ่มนี้มีความสามารถในการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sultan (2014) และ Najib and Kiminami (2011) พบว่าการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านนวัตกรรม และสร้างความร่วมมือในการพัฒนาวัตกรรมร่วมกันจะส่งผลต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างมีนัยสำคัญและสามารถทำให้ศักยภาพทางการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น

แนวทางที่ 2 กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป กิจกรรมอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวสาลี ควรลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงานโดยการใช้อุปกรณ์ทดแทนแรงงาน เพิ่มทักษะแรงงาน เพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยลง ทำให้ไม่ต้องใช้ปัจจัยในการผลิตเพิ่มขึ้น รวมไปถึงควรมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านนวัตกรรมและพัฒนาวัตกรรมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Palangkaraya, Spurling and Webster (2015) ซึ่งค้นพบว่านวัตกรรมมีผลทำให้บริษัทในออสเตรเลียสามารถทำให้ผลิตภาพเพิ่มขึ้นได้

แนวทางที่ 3 กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 100,000 บาทแต่ไม่ถึง 1,000,000 บาท กิจกรรมอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวเจ้า ควรลดค่าจ้างแรงงานโดยการปรับค่าจ้างแรงงานตามจำนวนที่สามารถผลิตได้ จะทำให้แรงงานมีแรงกระตุ้นในผลิตสินค้า นอกจากนี้ยังควรลดต้นทุนโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยชัย เจริญกุล, ณัฐพล พนมเลิศมงคล และสุทธินันท์ พรหมสุวรรณ (2557) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการต้องมีการวางแผนและจัดการในเรื่องการจัดหาวัตถุดิบ ซึ่งถือเป็นต้นทุนที่สำคัญอันหนึ่งในการผลิตสินค้า ซึ่งจะส่งผลต่อศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในดำเนินการผลิต

แนวทางที่ 4 กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 100,000 บาทแต่ไม่ถึง 1,000,000 บาท กิจกรรมอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวสาลี ควรใช้แรงงานที่มีทักษะเพื่อการผลิตที่รวดเร็วและลดของเสีย ผูกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้แรงงานเพื่อลดการสูญเสียของวัตถุดิบซึ่งจากงานวิจัยของ Shamsudin, Mohamed, Yusop and Radam (2011) พบว่าการฝึกอบรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเจริญเติบโตของผลิตภาพรวม TFP นอกจากนี้ผู้ประกอบการต้องตอบสนองความต้องการลูกค้าโดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามดึงดูดลูกค้า ซึ่ง Granot (2011) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์นอกจากจะทำให้เกิดความแตกต่างทางธุรกิจแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของศักยภาพทางการแข่งขันที่เหนือคู่แข่ง

แนวทางที่ 5 กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรต่ำกว่า 100,000 บาท กิจกรรมอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวเจ้า ควรลดต้นทุนวัตถุดิบลงได้ โดยการซื้อวัตถุดิบในท้องถิ่นหรือการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อซื้อวัตถุดิบในปริมาณมากเพื่อให้ได้วัตถุดิบในราคาที่ถูกลง ซึ่งงานวิจัย

ของ รัชชูปถ กิตติพิริกิจ (2557) กล่าวว่า ในอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทย โดยเฉพาะอาหารแปรรูปนั้นจะประสบปัญหาด้านทุนด้านวัตถุดิบ หากต้นทุนสูงก็จะทำให้แข่งขันในตลาดโลกได้ยากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการศึกษานวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการดำเนินธุรกิจและเพิ่มโอกาสหากต้องการขยายขนาดธุรกิจ รวมถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการผลิตซึ่งเป็นพื้นฐานการสร้างนวัตกรรมด้วยตนเอง ซึ่งงานวิจัยของ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2556) ที่กล่าวว่า การมุ่งเน้นการเรียนรู้และความสามารถทางนวัตกรรม จะยิ่งทำให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุพกาญจน์ วิทยาพัธนา (2552) พบว่าผู้ประกอบการสามารถใช้นวัตกรรมเพื่อแสวงหาโอกาสและสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจและ

บริการ ซึ่งนวัตกรรมจะถูกแสดงออกในรูปแบบของการฝึกฝน การพัฒนาศักยภาพ และการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังมีการวิจัยของ Baumann and Kritikos (2016) ที่ศึกษาการเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม และผลผลิตภาพ ค้นพบว่า การลงทุนในการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม สามารถเพิ่มผลผลิตภาพแรงงานของ MSMEs (บริษัทที่มีพนักงานน้อยกว่า 10 คน) ได้

อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาพบว่า เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลผลิตภาพแล้วองค์ประกอบเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กัน โดยคุณภาพสินค้าสัมพันธ์กับคุณภาพของกระบวนการผลิตและการสนองความต้องการของลูกค้า ส่วนความต้องการของลูกค้าสัมพันธ์

ตารางที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลผลิตภาพ

มูลค่า เครื่องจักร	ประเภทกิจการ	องค์ประกอบ ที่ต้องเสริมสร้าง	แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน ด้านผลผลิตภาพ
ตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป	แปรรูปข้าวเป็นแป้ง	- ด้านนวัตกรรม - ด้านคุณภาพ	- รวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านนวัตกรรม - รวมกลุ่มเพื่อพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน - เพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเพื่อลดของเสีย
ตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป	อาหารแปรรูปจาก แป้งข้าวสาลี	- ด้านแรงงาน - ด้านคุณภาพ - ด้านวัตถุดิบ - ด้านนวัตกรรม	- ใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงาน - เพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเพื่อลดของเสีย - เพิ่มทักษะให้แรงงานเพื่อลดการสูญเสียเปล่าของวัตถุดิบ - รวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านนวัตกรรม - รวมกลุ่มเพื่อพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน
ตั้งแต่ 100,000 บาทแต่ไม่ถึง 1,000,000 บาท	อาหารแปรรูปจาก แป้งข้าวเจ้า	- ด้านแรงงาน - ด้านวัตถุดิบ	- ปรับค่าจ้างแรงงานตามจำนวนที่สามารถผลิตได้ - ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น
	อาหารแปรรูปจาก แป้งข้าวสาลี	- ด้านแรงงาน - ด้านคุณภาพ - ด้านวัตถุดิบ - ด้านตอบสนองความต้องการลูกค้า	- ใช้แรงงานที่มีทักษะเพื่อการผลิตที่รวดเร็ว - ใช้แรงงานที่มีทักษะเพื่อลดของเสีย - เพิ่มทักษะให้แรงงานเพื่อลดการสูญเสียเปล่าของวัตถุดิบ - ออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามดึงดูดลูกค้า
ต่ำกว่า 100,000 บาท	อาหารแปรรูปจาก แป้งข้าวเจ้า	- ด้านวัตถุดิบ - ด้านความคิดสร้างสรรค์	- รวมกลุ่มเพื่อซื้อวัตถุดิบในปริมาณมากเพื่อลดราคา - ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น - ประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการผลิต

กับความคิดสร้างสรรค์ นอกจากความคิดสร้างสรรค์ยังสัมพันธ์กับนวัตกรรม ซึ่งความสัมพันธ์นี้สามารถใช้กำหนดแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสามารถสรุปเป็นแนวโน้มแต่ละขนาดและแต่ละประเภทกิจการดังตารางที่ 2

สรุปผลการวิจัย

5.1 รูปแบบการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ ที่ต้องหาค่าประกอบที่คาดว่าจะมีความสำคัญต่อศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ แล้วจึงนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาใช้ประเมินศักยภาพทางการแข่งขันในปัจจุบันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.2 องค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 ราย จำแนกตามเงินลงทุนด้านนวัตกรรม คือ กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไป จำนวน 4 ราย ในขณะที่กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 100,000 บาทแต่ไม่ถึง 1,000,000 บาท จำนวน 11 ราย และ กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรต่ำกว่า 100,000 บาท จำนวน 5 ราย แล้วทำการวิเคราะห์ ลงรหัสและจัดกลุ่มข้อมูล ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti พบว่าผู้ประกอบการทุกรายนอกจากจะให้ความสำคัญกับ เงินทุน แรงงาน วัตถุดิบ และพลังงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่มีผลต่อผลิตภาพอย่างแน่นอน ยังให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ

ด้าน คุณภาพ ความคิดสร้างสรรค์ การตอบสนองความต้องการลูกค้า และนวัตกรรม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ผู้ประกอบการคิดว่ามีผลต่อศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ ในส่วนของคุณภาพผู้ประกอบการให้ความสำคัญตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ความสะอาดในกระบวนการผลิต รวมถึงการพยายามลดความสูญเสียในกระบวนการผลิต ในขณะที่ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการมีความเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์มีส่วนทั้งในด้านการสร้างความหลากหลาย ความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ และมีส่วนช่วยในการพัฒนา นวัตกรรม ส่วนการตอบสนองความต้องการลูกค้า ผู้ประกอบการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้า มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่สะดวก และในส่วนของนวัตกรรม ผู้ประกอบการมองว่ามีผลทั้งในด้านการผนวกเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาผสมผสานกับเครื่องจักรที่มีอยู่แล้วทำให้เครื่องจักรสามารถทำงานได้ตรงตามความต้องการ และผลิตสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าของคู่แข่ง นอกจากนี้องค์ประกอบที่ค้นพบยังมีความสัมพันธ์กันโดยคุณภาพสินค้าเกิดจากคุณภาพของกระบวนการผลิต ซึ่งหากสินค้ามีคุณภาพ จะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ อย่างไรก็ตามความต้องการของลูกค้าไม่ได้มีเพียงแค่การบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพเท่านั้น แต่ยังมีความต้องการอื่นๆ เช่น ความหลากหลายของสินค้า บรรจุภัณฑ์ที่หลากหลายขนาดและสวยงามของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งเกิดได้จากการคิดสร้างสรรค์ และนอกจากความคิดสร้างสรรค์นอกจากสามารถช่วยให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ บรรจุภัณฑ์ที่สวยงามแล้วเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรมที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถผลิตสินค้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีมาตรฐาน ซึ่งสามารถช่วยให้กระบวนการผลิตมีคุณภาพ

5.3 แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลของการวิเคราะห์ศึกษาองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ

ของ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti รุ่น 7 ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1.) กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 1,000,000 บาท ขึ้นไป ผู้ประกอบการแปรรูปข้าวเป็นแป้งควรเสริมสร้างองค์ประกอบด้านนวัตกรรม โดยควรมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านนวัตกรรมและพัฒนาวัตกรรมการร่วมกัน ส่วนผู้ประกอบการอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวสาลี ควรลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน โดยการใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานคน เพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยลง ทำให้ไม่ต้องใช้ปัจจัยในการผลิตเพิ่มขึ้น รวมไปถึงควรมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านนวัตกรรมและพัฒนาวัตกรรมการร่วมกัน

2.) กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรตั้งแต่ 100,000 บาทแต่ไม่ถึง 1,000,000 บาท ผู้ประกอบการอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวเจ้า ควรลดค่าจ้างแรงงาน โดยการปรับค่าจ้างแรงงานตามจำนวนที่สามารถผลิตได้ ควรลดต้นทุนโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ในส่วนของผู้ประกอบการอาหารแปรรูปจากแป้งข้าวสาลี ควรใช้แรงงานที่มีทักษะ เพื่อการผลิตที่รวดเร็วและลดของเสีย ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้แรงงานเพื่อลดการสูญเสียของวัตถุดิบ และตอบสนองความต้องการลูกค้าโดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามดึงดูดลูกค้า

3.) กลุ่ม SMEs ที่มีมูลค่าเครื่องจักรต่ำกว่า 100,000 บาท ควรลดต้นทุนวัตถุดิบลง โดยการซื้อวัตถุดิบในท้องถิ่นหรือการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อซื้อวัตถุดิบในปริมาณมากเพื่อให้ได้วัตถุดิบในราคาที่ถูกลง รวมทั้งควรมีการศึกษานวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการดำเนินธุรกิจและเพิ่มโอกาสหาความต้องการขยายขนาดธุรกิจ รวมถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์ใน

การประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการผลิตซึ่งเป็นพื้นฐานการสร้างนวัตกรรมด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากข้าวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป

1.) ควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนเพื่อช่วยกันพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมและการวิจัย เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน

2.) จัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือในการให้ข้อมูลด้านคุณภาพเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการอาหารแปรรูป เช่น คุณค่าทางโภชนาการ ปริมาณที่ควรบริโภคต่อวัน เป็นต้น เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปเป็นข้อมูลให้กับลูกค้าของตน

3.) มีนโยบายทางการเงินเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการด้านอาหารแปรรูปที่ชัดเจน เช่น การช่วยเหลือทางการเงินทางด้านนวัตกรรม ให้สามารถเข้าถึงได้ในทุกขนาดอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้กับประเทศได้

4.) มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปแก่ผู้ประกอบการและผู้สนใจจะเป็นผู้ประกอบการ ทั้งความรู้ด้านการผลิต ด้านนวัตกรรม และด้านการตลาด เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการทั้งในด้านการผลิตและการขาย

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1.) ขยายขอบเขตด้านพื้นที่ในการเก็บข้อมูลการวิจัยให้ครอบคลุมเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้เห็นข้อมูลรายละเอียดของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปชัดเจนขึ้น

2.) ศึกษาอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้ประกอบการแต่ละขนาดอุตสาหกรรม ที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันด้านผลิตภาพในเชิงลึก

เพื่อทราบรายละเอียดของผู้ประกอบการที่ไม่มีประสิทธิภาพ และหาแนวทางการช่วยเหลือที่เหมาะสม

3.) ศึกษาวิธีการช่วยเหลือเพื่อยกระดับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เป็นวิสาหกิจขนาดใหญ่ เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการให้มีการก้าวหน้าทางธุรกิจ สามารถเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันให้กับประเทศ

4.) เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพได้อย่างตรงความต้องการของผู้ประกอบการมากขึ้น ควรมีการประเมินตัวชี้วัดศักยภาพทางการแข่งขันในปัจจุบันของผู้ประกอบการในเชิงปริมาณโดยใช้วิธี Data Envelopment Analysis (DEA)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์ ดร.ปณัฏพร เรืองเชิงชุม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เมตตาสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำชี้แนะแนวทาง และช่วยเหลือในการทำการศึกษาวิจัยทั้งในด้านเนื้อหา และการเขียนบทความวิจัย และขอขอบพระคุณ ศูนย์วิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจอีสาน (E-SAAN Center for Business and Economic Research: ECBER) ที่สนับสนุนงานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำการวิจัยได้สำเร็จลง

เอกสารอ้างอิง

ชูลีพร มาสเนตร, อนิวัช แก้วจำนง & อรจันทร์ ศิริโชติ. (2555). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ อาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 4(3), 94-107

ดลพร เชื้อมกลาง & ปณัฏพร เรืองเชิงชุม. (2559). องค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิต ภาพและอุปสรรคในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและ

ขนาด ย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากพืชในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธันยมัย เจียรกุล, ณัฐพล พนมเลิศมงคล&สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ. (2015). ศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องปรุงรสไทยเพื่อเข้าสู่ตลาดการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 6(2), 55-74.

ธิดารัตน์ โชคสุชาติ. (2555). ศักยภาพของประเทศสมาชิกอาเซียนกับการปรับตัวของผู้ประกอบการไทย. วารสารนักบริหาร, 32(3), 26-39

ปริญ ลักขิตามาต. (2559). กลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างคุณค่าการรับประทานอาหารไทยประยุกต์สู่อาเซียน. วารสารวิจัย มสธ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(3), 133-145

มานพ จันทรืเทศ. (2550). การวิจัยและพัฒนา กำหนด ยุทธศาสตร์การจัดการต้นทุนที่เหมาะสมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมในภาคตะวันตก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน. รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

รัชยุทธ กิตติพิรกิจ. (2557). ปัจจัยความสำเร็จในการส่งออกอาหารแปรรูปเพื่อรองรับการเปิดประชาคมอาเซียน. วารสาร Global Business and Economics Review, 9(2), 103-115

ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2559). ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(1), 9-33

ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2551). ปัจจัยที่มีความสำคัญกับการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของ ผู้บริโภค ใน จังหวัด นครศรีธรรมราช. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 14(2), 307-320

- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2558). อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มอาหาร (Foods and Beverages). ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2559, จาก http://www.kasikornbank.com/SME/Documents/KS-MEAnalysis/IndustrySolution_FoodsAndBeverages_2015.pdf
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2558). Thailand Productivity Data. ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2559, จาก http://164.115.40.44/views/ProductivityIndex/PICSINDEX?:embed=y&:display_count=n&:showVizHome=no#1
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2556). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงการมุ่งเน้นความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงานในธุรกิจซอฟต์แวร์ไทยที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(BOI). วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, (6) ,21-33
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2558). ระบบวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม (วทน.) สำหรับธุรกิจเกษตรและอาหารไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:บริษัท พรินท์เอเบิล จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). วิวัฒนาการของเศรษฐกิจและสังคม. ยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว ปี พ.ศ. 2554. (ฉบับที่ 4.1), หน้า12
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2556). ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายสาขา พ.ศ.2555-2559 (สาขาอาหาร). ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2559, จาก <http://www.sme.go.th/SiteCollectionDocuments/>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2556). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2556 กรุงเทพฯ:สำนักงาน.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2558. กรุงเทพฯ:สำนักงาน.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). สถานการณ์และตัวชี้วัดเชิงเศรษฐกิจของ SMEs ปี 2558. กรุงเทพฯ:สำนักงาน.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นสารสินธุ์”. (2551). แผนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ร้อยเอ็ด – ขอนแก่น – มหาสารคาม – กาฬสินธุ์ “กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์” ค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2559, จาก https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi5z87L44L-SAhXIp08KHwI1D9wQFg-gaMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.khonkaenpoc.com%2Fkhonkaen%2FPromoteFile%2FVisionG51.doc&usg=AFQjCNF18U1z0v_GO9kUxAT21ZZrx-L_0AQ&sig2=l77Rf0zkv8rLZkBTZl7URg
- สุพกาญจน์ วิทย์พัฒนา. (2552). ผลกระทบของภาวะผู้นำความสามารถในการดูดซับความรู้และกลยุทธ์ธุรกิจต่อนวัตกรรมของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. Chulalongkorn Business Review (จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์), 31(1-2), 36-55.
- Asian Productivity Organization. Handbook for SME Productivity Measurement and Analysis for NPOs. First published. Japan: Asian Productivity Organization Leaf Square Hongo Building 2F 1-24-1

- Hongo, Bunkyo-ku Tokyo 113-0033.
- Baumann, J., & Kritikos, A. S. (2016). The link between R&D, innovation and productivity: Are micro firms different?. *Research Policy*, 45(6), 1263-1274.
- Granot, E. (2011). Creative managers and managing creativity: a hermeneutic exploration. *American Journal of Business*, 26(2), 161-182.
- Kurniawati, D., & Yulianto, H. (2015). Productivity Improvement of Small Scale Medium Enterprises (SMEs) on Food Products: Case at Yogyakarta Province, Indonesia. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, 3, 189-194.
- Najib, M., & Kiminami, A. (2011). Innovation, cooperation and business performance: Some evidence from Indonesian small food processing cluster. *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*, 1(1), 75-96.
- Nebl, T., & Schroeder, A. K. (2011). Understanding the interdependencies of quality problems and productivity. *The TQM Journal*, 23(5), 480-495.
- Palangkaraya, A., Spurling, T., & Webster, E. (2015, March). Does innovation make (SME) firms more productive?. In Paper presented at Reserve Bank of Australia conference (Vol. 18, p. 20).
- Porter, M. E. (2003). Thailand's Competitiveness, Creating the Foundations for Higher Productivity. National Economic and Social Development Board.
- Shamsudin, M. N., Mohamed, Z. A., Yusop, Z., & Radam, A. (2011). Evaluation of market competitiveness of SMEs in the Malaysian food processing industry. *Journal of Agribusiness Marketing*, Vol. 4, December 2011, p. 1-20.
- Singh, R. K., Garg, S. K., & Deshmukh, S. G. (2008). Competency and performance analysis of Indian SMEs and large organizations: An exploratory study. *Competitiveness Review: An International Business Journal*, 18(4), 308-321.
- Singh, R. K., Garg, S. K., & Deshmukh, S. G. (2009). The competitiveness of SMEs in a globalized economy: Observations from China and India. *Management Research Review*, 33(1), 54-65.